

# STARO, NOVO I MLADO U INTROTEKSTUALNIM ODNOSIMA

**Dagmar Burkhart**

*Professor emerita (Mannheim / Hamburg)*

*dagmar.burkhart@t-online.de*

Dok takozvana „proza u trapericama“ (*Jeans Prose*; Flaker 1976; 1983) tematizira sukob generacija — opozicija **staro : mlado**, u većini takozvanih „ljubavnih pjesama“ vlada opozicija muško : žensko.

Tu ću tezu izvesti na jednom primjeru, uporedbom dvaju lirskih tekstova s područja slavenskih književnosti:

**A** *Я не любви твоей прощу* (1914) Ane Ahmatove i

**B** *Ti koja imaš nevinije ruke* (1955) Vesne Parun.

Komparacija tih dvaju tekstova, **A** ruskoga i **B** hrvatskoga, dat će zajedničku osnovnu temu, situaciju da je jedan muškarac (m) napustio jednu ženu (ž1) i zasnovaio novi odnos s jednom drugom (ž2) — opozicija **staro : novo**. Dok se u tekstu **A** ženski lirski JA (ž1) obraća muškarcu kao adresatu i govori mu o ž2, razgovorni je partner ženskoga lirskog JA (ž1) u tekstu **B** njezina nasljednica (ž2). U tim oprečnim komunikacijskim situacijama dolazi do izražaja načelna opozicija u stavu dvaju lirskih JA, koja u tekstovima ima posljedicu različite semantičke realizacije, i to u tri dimenzije:

|                       | <b>A</b>                                                                                                                                                                                 | <b>B</b>                                                                                                                                                                                               |
|-----------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. tematska dimenzija | <ul style="list-style-type: none"> <li>apsolutnost odnosa prema m</li> <li>raskid</li> <li>nepomirljivost: osuda novoga odnosa</li> <li>ogorčenost / sarkazam</li> <li>mržnja</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>relativiranje odnosa prema m</li> <li>veza/ kontinuitet, tolerancija: naklonost prema novom odnosu/prihvatanje</li> <li>sjeta/žalost</li> <li>ljubav</li> </ul> |

|                                |                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                    |
|--------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2. jezična dimenzija           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• malen opseg teksta (20 stihova)</li> <li>• dominira kratak izričaj</li> <li>• bez ponavljanja</li> <li>• imperativi</li> <li>• negacija</li> </ul>                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• veći opseg teksta (60 stihova)</li> <li>• dominira ponavljanje, paralelizam</li> <li>• optativni</li> <li>• potvrda (kondicionalna: „ako-tada“)</li> </ul>                |
| 3. dimenzija retoričkih figura | <ul style="list-style-type: none"> <li>• formalna strogost:</li> <li>• jednakomjerno segmen-tiranje (5 x 4 stiha)</li> <li>• rima</li> <li>• metar (4-jamb)</li> <li>• rijetka upotreba slika („akmeizam“)</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• manja formalna vezanost:</li> <li>• nejednakomjerno segmentiranje</li> <li>• nema rime</li> <li>• slobodni ritam</li> <li>• bogata upotreba simbola i metafora</li> </ul> |

U mjeri u kojoj u tekstu **A** raste napetost iz nepomirljive opozicije konstelacije  $m : \dot{z} / \dot{z}1 : \dot{z}2$ , rezultira **B** u smirivanju napetosti i to tako što se klasična antitetska opozicija  $m : \dot{z}$  i podređena kokurentna opozicija  $\dot{z}1 : \dot{z}2$ , razotkrivaju kao prividne opozicije (budući da se mogu prevladati) i skoro dokidaju u nadređenoj jedinici, naime u arhisemu *Čovjek*.

Анна Ахматова (1914)

### **Я не любви твоей прошу**

Я не любви твоей прошу.  
Она теперь в надежном месте.  
Поверь, что я твоей невесте  
Ревнивых писем не пишу.

Но мудрые прими советы:  
Дай ей читать мои стихи,  
Дай ей хранить мои портреты, —  
Ведь так любезны женихи!

А этим дурочкам нужней  
Сознание полное победы,  
Чем дружбы светлые беседы  
И память первых нежных дней...

Когда же счастья гроши  
Ты проживешь с подругой милой  
И для пресыщенной души  
Все станет сразу так постыло —

В мою торжественную ночь  
Не приходи. Тебя не знаю.  
И чем могла б тебе помочь?  
От счастья я не исцеляю.

(Ахматова [1914])

Vesna Parun (1955)

### **Ti koja imaš nevinije ruke**

Ti koja imaš ruke nevinije od mojih  
i koja si mudra kao bezbrižnost.  
Ti koja umiješ s njegova čela čitati  
bolje od mene njegovu samoću,  
i koja otklanjaš spore sjenke  
kolebanja s njegova lica  
kao što proljetni vjetar otklanja  
siene oblaka koje plove nad brijegom.

Ako tvoj zagrljaj hrabri srce  
i tvoja bedra zaustavljaju bol  
ako je tvoje ime počinak  
njegovim mislima, i tvoje grlo  
hladovina njegovu ležaju,  
i noć tvog glasa voćnjak  
još nedodirnut olujama.

Onda ostani pokraj njega  
i budi pobožnija od sviју  
koje su ga ljubile prije tebe.  
Boj se jeka što se pribliжuju  
neduжnim posteljama ljubavi.  
I blaga budi njegovu snu  
pod nevidljivom planinom  
na rubu mora koje hući.

Šeći njegovim žalom. Neka te susreću  
ožalošćene pliskavice.  
Tumaraj njegovom šumom. Prijazni gušteri  
neće ti učiniti zla  
I žedne zmiје koje ja ukrotih  
pred tobom će biti ponizne.

Neka ti pjevaju ptice koje ja ogrijah  
u noćima oštih mrazova.  
Neka te miluje dječak kojega zaštitih  
od uboda na pustom drumu.  
Neka ti miriši cvijeće koje ja zalivah  
svojim suzama

Ja ne dočekah najljepše doba  
njegove muškosti. Njegovu plodnost  
ne primih u svoja njedra  
koja su pustošili pogledi  
goniča stoke na sajmovima  
i pohlepnih razbojnika.

Ja neću nikad voditi za ruku  
njegovu diecu. I priče  
koje za njih davno pripremiх  
moжда ću ispričati plaćući  
malim ubogim medvје dima  
ostavljenim u crnoj šumi.

Ti koja imaš ruke nevinije od mojih,  
budi blaga njegovu snu  
koji je ostao bezazlen.  
Ali mi dopusti da vidim  
njegovo lice, dok na njega budu  
silazile nepoznate godine.  
I reci mi katkad nešto o njemu,  
da ne moram pitati strance  
koji mi se čude, i susjede  
koji žale moju strpljivost.

Ti koja imaš ruke nevinije od mojih,  
ostani kraj njegova uzglavlja  
i budi blaga njegovu snu!

(Parun [1955])

#### BIBLIOGRAFIJA

- Ахматова [1914] — *Ахматова А. А. Я не любви твоей прошу...* // <https://slova.org.ru/ahmatova/janeljubvitvovej> (дата обращения: 24.02.2025)
- Flaker 1976 — *Flaker A. Proza u trapericama*. Zagreb, 1976.
- Flaker 1983 — *Flaker A. Proza u trapericama*. Zagreb, 1983. (2<sup>nd</sup>, expanded edition).
- Parun [1955] — *Parun V. Ti koja imaš ruke nevinije od mojih* // <https://www.borut.com/library/texts/parun/poetry/ruke.htm> (дата обращения: 24.02.2025)